

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 6 april 1937 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till kvalitetsfrämjande åtgärder på skogsvårdens område.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition, punkten 176, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till Kvalitetsfrämjande åtgärder på skogsvårdens område för budgetåret 1937/1938 beräkna ett reservationsanslag av 30,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 26 februari 1937 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 149, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till Kvalitetsfrämjande åtgärder på skogsvårdens område för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av 30,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisar utskottet till berörda statsrådsprotokoll.

I anledning av en vid 1936 års riksdag väckt motion (II: 158) anhöll riksdagen (skr. nr 230), under återopande av jordbruksutskottets utlåtande nr 61, att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan om vidtagande och understödjande av kvalitetsfrämjande åtgärder på skogsvårdens område. Genom beslut den 29 maj 1936 anbefalldes Kungl. Maj:t *centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund* att verkställa den av riksdagen sålunda begärda utredningen samt att därmed jämte förslag i ämnet inkomma till Kungl. Maj:t.

Till fullgörande av sitt uppdrag har centralrådet, efter verkställd utredning, i skrivelse den 11 december 1936 framlagt av utredningen föranledda förslag. Vid skrivelsen hava fogats *dels* en inom centralrådet upprättad promemoria angående av skogsvårdsstyrelserna avgivna yttranden rörande nu förevarande spörsmål, *dels* en redogörelse för serieprovning av redskap för kvistning av levande träd, vilken redogörelse avgivits av en utav centralrådet tillsatt nämnd, *dels ock* en sammanställning över skogsvårdsstyrelsernas yttranden i fråga om effektivare kontroll över insamling av talkott.

Över centralrådets skrivelse hava, efter remisser, yttranden avgivits av domänstyrelsen, styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt, 1936 års skogsutredning, skogsägareföreningarnas riksförbund, Sveriges skogsägareförbund samt svenska trävaruexportföreningen.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund har till en början i sin omförmälda skrivelse till behandling upptagit de närmast till hands liggande åtgärder, som kunde ifrågakomma för att förbättra kvalitén hos redan förefintliga skogsbestånd.

Sålunda har centralrådet framhållit, att enligt centralrådets uppfattning — vilken även omfattades av skogsvårdsstyrelserna — de beståndsviddande huggningarna vore ett av de viktigaste medlen, som stode till förfogande för främjande av virkets kvalitédaning. I fråga om enskilda skogar krävdes härvid i främsta rummet anlåtande av eller medverkan från skogsvårdsstyrelsernas sida. För att skogsvårdsstyrelserna skulle bliva i stånd att bättre och mera effektivt än vad hittills varit fallet bistå skogsägarna vid skogens skötsel har centralrådet funnit det vara av vikt, att de utrustades med sådana ekonomiska resurser, att de kunde på villkor, som även vore överkomliga för ägare av mindre skogsområden, lämna biträde för utsyning. En ökning av anslaget till skogsvårdens befrämjande vore alltså erforderlig.

Till övervägande har centralrådet härefter upptagit spørsmålet om en annan åtgärd av beskaffenhet att kunna inverka förädlande på skogens kvalitet, nämligen stamkvistning. Härom yttrar centralrådet bland annat:

Våra yngre bestånd särskilt av tall vore i stor utsträckning av den beskaffenhet med avseende på grenbildning eller kvistighet, att endast genom direkt avlägsnande av kvistarna nödig kvalitéförbättring kunde åstadkommas. Av denna anledning hade man under senare år börjat i viss utsträckning intressera sig för möjligheterna att genom stamkvistning förbättra virkeskvalitén. På åtskilliga håll i landet hade sålunda kvistningar kommit till utförande, varvid man betjänat sig av olika slag av redskap.

Med hänsyn till den oklarhet, som i skilda hänseenden måste anses vidlåda kvistningen som skogsvårdande åtgärd, hade centralrådet föranställt om viss undersökning av denna fråga. Genom bidrag från skogsvårdsstyrelserna, domänstyrelsen, svenska trävaruexportföreningen och Sveriges skogsägareförbund hade för ändamålet hopbragts ett belopp av 7,900 kronor, vilken summa genom bidrag jämväl från centralrådet kunnat höjas till 9,000 kronor. För utrönande av de olika kvistningsredskapens lämplighet för sitt ändamål hade anordnats serieprovningar å Bjurfors kronopark samt andra närbelägna skogar i Västmanlands län. Undersökningen hade i första hand inriktats på ett studium av äldre kvistningar i tallskog för vinnande av klarhet rörande övervallningens förlopp under olika förhållanden. För jämförelse och till grund för bedömande av kvistningens ekonomi skulle därvid jämväl verkställas undersökningar rörande den naturliga kvistrensningen och -övervallningen. Undersökningen av kvistade bestånd hade koncentrerats till mellersta Sverige, medan undersökningen av den naturliga kvistrensningen hos tallen dels utförts å skog i denna del av landet, dels ock å träd, vuxna i sydligaste och nordligaste delarna av landet. Den första redskapsprovning avseende delen av undersökningen vore nu slutförd, och er redogörelse för resultatet av densamma hade avgivits. Undersökningen i övrigt, på sätt den med hänsyn till storleken av för ändamålet tillgängliga medel planerats, beräknades vara slutförd våren 1937.

Centralrådet har förklarat sig i likhet med flertalet skogsvårdsstyrelser hysa den åsikten, att det icke borde komma i fråga att med särskilda för

ändamålet anvisade statsmedel understödja stamkvistningen, förrän av verkställda undersökningar tydligt framgått, huruvida och under vilka förhållanden stamkvistningen vore en ändamålsenlig skogsvårdsåtgärd. Centralrådet har sålunda ansett, att med äskande av medel för dylikt ändamål tillvidare borde anstå. I den mån den nu pågående undersökningen gäve vid handen, att torrkvistning av tall vore lämplig, torde skogsvårdsstyrelserna ännu så länge, alltefter det intresse för saken, som kunde förefinnas, och de ekonomiska tillgångar, som för ändamålet kunde stå till förfogande, själva kunna understödja detta arbete. Lämpligast torde detta enligt centralrådets förmenande böra ske på det sätt, att skogsvårdsstyrelserna ginge i författning om att utbilda arbetsförmän, vilka, utrustade med erforderliga och lämpliga redskap, ställdes till skogsägarnas disposition.

Däremot har centralrådet funnit det synnerligen angeläget, att staten medverkade till att omförmälda undersökning rörande stamkvistningen måtte kunna fortsättas. Centralrådet anför härutinnan:

Även om man kunde våga hoppas på, att undersökningen med nuvarande planläggning skulle medföra ett tillfyllestgörande klarläggande av förutsättningarna för torrkvistning av tallskog, måste man med all sannolikhet räkna med, att undersökningen även med avseende på tallskogen kunde behöva kompletteras. Det låge sålunda nära till hands förmoda, exempelvis, att vissa specialutredningar måste utföras för förklaring av vid undersökningen iakttagna skadegörelser å virket i samband med kvistningen ävensom att för den naturliga övervallningens klarläggande ytterligare material kunde behöva insamlas. Vidare vore önskvärt, att undersökningen utsträcktes till att även avse grönkvistning av tall. Dessutom kunde även andra trädslag ifrågakomma till kvistning såsom granen och våra ekonomiskt betydelsefulla lövträd. Centralrådet förmenade det sålunda vara av största vikt, att även för dessa träd undersökning verkställdes beträffande möjligheterna att genom kvistning förbättra virkets kvalité.

Med samma förutsättning, som gällt för tallen, d. v. s. att snarast möjligt vinna för den skogliga praktiken erforderliga kunskaper, torde en på nu angivet sätt planerad undersökning kunna beräknas taga en tid av ett år i anspråk och draga en kostnad av cirka 15,000 kronor. Härvid hade för försöksledarens lön beräknats 9,000 kronor, för hans resor 3,000 kronor samt för biträde, räknehjälp o. d. även 3,000 kronor.

I anslutning till det sagda har centralrådet — under förmålan att statens skogsförsöksanstalt troligen icke ägde möjligheter att under nästkommande år verkställa ifrågavarande undersökning och att centralrådet funne det i hög grad angeläget, att undersökningsarbetet måtte kunna fortgå utan uppehåll — föreslagit, att av statsmedel för budgetåret 1937/1938 ett belopp av 15,000 kronor måtte ställas till centralrådets förfogande för ändamålet. De ytterligare undersökningar på området, som härutöver kunde komma att visa sig erforderliga och som delvis torde behöva grundas på planmässigt utlagda serier av uppkvistningsförsök, har centralrådet däremot ansett lämpligen böra omhänderhavas av skogsförsöksanstalten, som i sådant fall från och med år 1938 syntes böra upptaga denna fråga på sitt undersökningsprogram.

Vidkommande härefter frågan om skogens kvalitédaning på längre sikt har

centralrådet framhållit, att det i detta hänseende vore av största vikt, att skogens förnygring ägde rum under gynnsammast möjliga betingelser. I första hand har centralrådet understrukt värdet av ändamålsenliga förnygringshuggningar samt av åtgärder för en begränsning av skogsbetet.

För åstadkommandet av bättre och mera ändamålsenliga huggningar krävdes, att skogsvårdsstyrelserna vore i tillfälle att på för skogsägarna överkomliga villkor lämna det biträde, som erfordrades. Även med hänsyn till önskvärdheten av att skogen förnygrades på ett sätt, som skapade förutsättningar för en god kvalitativ utveckling, var det alltså av betydelse, att den ekonomiska grundvalen för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet stärktes, vilket lämpligast skedde genom en ökning av anslaget till skogsvårdens befrämjande.

För ett främjande i kvalitativt hänseende av våra skogars avkastning vore av synnerlig vikt, att åtgärder vidtoges för en avveckling i största möjliga utsträckning av skogsbetet, varvid i främsta rummet borde tillses, att betet av får och getter å skogsmarken bragtes att upphöra. En objektiv utredning borde komma till stånd angående storleken av de värden, som under olika förhållanden spolierades genom skogsbetet. Det syntes centralrådet, som om det borde vara en för svenska betes- och vallföreningen lämplig uppgift att i samarbete med hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser verkställa en dylik undersökning.

Slutligen har centralrådet funnit, att tiden nu vore inne för att genom åvägabringandet av en effektiv kontroll över skogsfröinsamlingen höja frömaterialets kvalité med hänsyn till arvsanlagen.

Rörande det lämpligaste tillvägagångssättet för anordnandet av en dylik skärpt kontroll har centralrådet till en början meddelat, att centralrådet i detta hänseende upprättat ett preliminärt förslag, gående i huvudsak ut på att genom de olika skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän skulle verkställas en inventering av de bästa tallbestånden, varefter insamling av mogen tallkott skulle utföras under kontroll av kompetenta personer. Centralrådet har emellertid uppgivit, att skogsvårdsstyrelserna och skogsällskapet i yttranden över berörda förslag — alltefter de förhållanden, varunder nämnda myndigheter arbetade — uttalat olika meningar rörande behovet av detsammes genomförande. I fråga om betydelsen av och möjligheterna att genomföra en kontroll av angiven art har centralrådet ytterligare anfört väsentligen följande.

Centralrådet funne läget kräva, att skogsvårdsstyrelserna, som praktiskt sett svarade för all skogsfröinsamling i landet, mera aktivt än vad hittills varit fallet sökte bidra till att åvägabringa förhållanden, som så långt möjligt erbjöde säkerhet för att det skogsfrö, som komme till användning, ur härstammings- och andra synpunkter vore av bästa möjliga beskaffenhet. Av särskild vikt vore härvid, att det frö, som komme till användning i plantskolorna, vore av bästa möjliga beskaffenhet. Då vid plantering plantantalet per arealenhet alltid bleve jämförelsevis ringa och därmed även urvalsmöjligheterna, vore det dessutom av synnerlig betydelse, att de planterade träden

vore av god typ. För detta ändamål föresloge centralrådet, att följande åtgärder skulle vidtagas. Inom fem skogsvårdsstyrelseområden, förslagsvis Norrbottens, Västernorrlands, Uppsala, Östergötlands och Kronobergs län, skulle med isärhållande av de olika zoner, som behövde ifrågakomma, verkställas en undersökning av tallskogen med avseende på rasbildning och kvalitativ utveckling. De bestånd eller skogsområden, som därvid med hänsyn till belägenhet, omfattning, trädens tekniska utveckling och reproduktionsförmåga m. m. ansåges uppfylla vissa för deras användning i föryngrings-syfte uppställda fordringar, skulle beskrivas och inläggas å karta. En förutsättning härför borde dock vara, att med vederbörande ägare, de allmänna skogarna härvid inberäknade, kunde på för skogsvårdsstyrelsen antagbara villkor träffas överenskommelse om att bestånden i fråga finge av styrelsen användas för kottinsamling. Sedan ifrågavarande inventering kommit till utförande, skulle de skogsvårdsstyrelser, inom vilkas verksamhetsområden detta skett, söka att så långt möjligt tillgodose fröbehovet från de för detta ändamål utvalda bestånden. På detta sätt kunde för olika delar av landet erfarenheter vinnas, av vilka man så småningom borde kunna få stöd för de ytterligare åtgärder, som kunde erfordras, ävensom bedöma, huruvida det använda tillvägagångssättet borde tillämpas för landet i dess helhet. Centralrådet förutsatte härvid, att även övriga skogsvårdsstyrelser ägnade dessa spörsmål sin uppmärksamhet.

Innan den nu ifrågasatta undersökningen eller inventeringen kunde utföras, måste vissa förundersökningar verkställas samt noggranna anvisningar utarbetas. Detta kunde endast ske under medverkan av på området sakkunniga personer. Sedan erforderliga anvisningar färdigställt, torde emellertid själva inventeringen kunna utföras av vederbörande skogsvårdsstyrelser.

Bortsett från den fördyring av kottinsamlingen, ett genomförande av ifrågavarande förslag kunde komma att medföra, måste utarbetandet av anvisningar samt inventeringsarbetet komma att vara förenat med vissa icke oväsentliga kostnader. Centralrådet beräknade dessa till ett belopp av 15,000 kronor enligt följande kalkyl:

för inventering av	Norrbottens län.....	3,000 kronor
»	» » Västernorrlands län	3,000 »
»	» » Uppsala län	1,000 »
»	» » Östergötlands län	1,500 »
»	» » Kronobergs län	1,500 »

summa 10,000 kronor,

vardill komme ett belopp av 5,000 kronor för förundersökningar och utarbetande av anvisningar. Framhållas finge, att dessa anvisningar, även om de direkt toge sikte på förhållandena i nu nämnda län, dock borde kunna i viss utsträckning komma till användning vid en eventuell undersökning av tallskogen i andra delar av landet.

Centralrådet har förklarat sig anse, att det för angivna ändamål såsom erforderligt beräknade beloppet, 15,000 kronor, måtte utgå av statsmedel.

Nämnas må ock i detta sammanhang, att centralrådet framhållit önskvärdheten av att frågan om arvsanlagens och miljöns relativa betydelse för skogens kvalitativa utveckling måtte upptagas på skogsförsöksanstaltens program, därvid anstalten måhända kunde behöva komma i åtnjutande av särskilt statsanslag för ändamålet.

Under förmälan slutligen att enligt centralrådets uppfattning i de med ifrågavarande skrivelse avsedda hänseenden några särskilda åtgärder från statsmakternas sida för närvarande icke vore påkallade utöver vad i det föregående föreslagits har centralrådet hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för budgetåret 1937/1938 till centralrådets förfogande anvisa dels 15,000 kronor för fortsatt undersökning av stamkvistningen, dels ock 15,000 kronor för vissa åtgärder till åvägabringande av ett rationellare tillvägagångssätt vid insamling av tallkott.

Departementschefen har i ärendet anfört följande.

»Med hänsyn till skogsbrukets stora betydelse inom vårt lands näringsliv finner jag lika med centralrådet det vara av vikt, att åtgärder vidtagas, ägnade att inverka förbättrande på virkets kvalitet. De förslag rörande statens medverkan i ekonomiskt hänseende till vinnande av detta syfte, som av centralrådet framlagts och som tillstyrkts i samtliga remissyttranden, synas mig vara ändamålsenliga. På grund härav finner jag mig böra giva min anslutning — även i avseende å storleken av begärt statsunderstöd — till sagda förslag. I enlighet härmed torde alltså för nästa budgetår böra till kvalitetsfrämjande åtgärder på skogsvårdens område anvisas ett anslag å tillhoppa 30,000 kronor — eller samma belopp, som i statsverkspropositionen beräknats för ändamålet — att på sätt av centralrådet föreslagits användas med 15,000 kronor för fortsatt undersökning av stamkvistningen samt med 15,000 kronor för vissa åtgärder till åvägabringande av ett rationellare tillvägagångssätt vid insamling av tallkott. Anslaget torde böra givas karaktär av reservationsanslag. Närmare föreskrifter rörande anslagets disposition torde i sinom tid få meddelas av Kungl. Maj:t.»

Utskottet.

Utskottet vill erinra, att förevarande framställning föranletts av begäran från 1936 års riksdag, att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan om vidtagande och understödjande av kvalitetsfrämjande åtgärder på skogsvårdens område. Då de av centralrådet föreslagna och i remissyttrandena tillstyrkta åtgärderna i kvalitetsfrämjande syfte synas väl avvägda, biträder utskottet det äskade anslaget.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Kvalitetsfrämjande åtgärder på skogsvårdens område* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *reservationsanslag* av 30,000 kronor.

Stockholm den 6 april 1937.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.